

طرح مطالعاتی مهم بین‌المللی درباره راههای کهن

طی سده‌های بسیار، کاروانهای بازرگانان از دروازه غربی شهر سیان، پایتخت چین در زمان دودمان تانگ، گذر می‌کرد. بارشترهایشان کالاهایی تجملی بود که ۶۰۰۰ کیلومتر آن سوتر، در بازارهای اروپا، خریداران نقد می‌یافتند. مشهورترین این کالاها که بازرگانان در سفر پرخطر خود از میان صحرها، جلگه‌ها و گذرگاههای کوهستانی آسیای مرکزی حمل می‌کردند ابریشم بود. پارچه‌های گرانبها که چین راز ساختن آن را هزاران سال سر به مهر نگاه داشته است. همین کالا بود که جغرافیدان و زمین‌شناس آلمانی سده نوزدهم، فردیناند فون

دو شهر در مسیر جاده ابریشم، هزاران کیلومتر دور از هم، و نیز در ایتالیا (تصویر بالا) و سیان در چین (تصویر پایین).

پژوهشگاه علوم مرآتانی و مطالعات فرهنگی
مرآتال جامع علوم مرآتانی

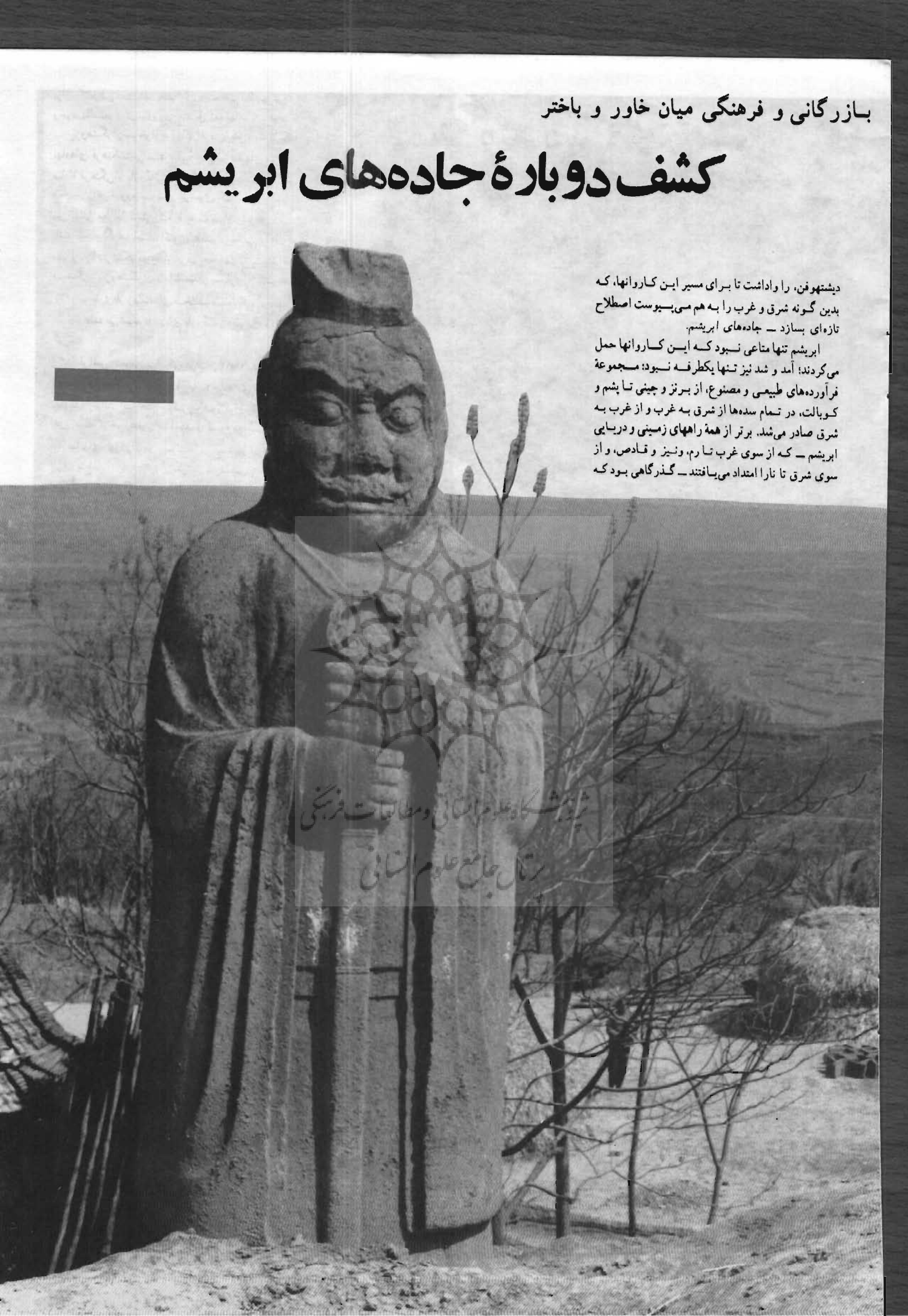
بازرگانی و فرهنگی میان خاور و باختر

کشف دوباره جاده‌های ابریشم

دیشتهوفن، را واداشت تا برای مسیر این کاروانها، که بدین گونه شرق و غرب را به هم می‌پیوست اصطلاح تازه‌ای بسازد - جاده‌های ابریشم.

ابریشم تنها متاعی نبود که این کاروانها حمل می‌کردند؛ آمد و شد نیز تنها یکطرفه نبود؛ مجموعه فرآورده‌های طبیعی و مصنوع، از برنز و چینی تا پشم و کوبالت، در تمام سده‌ها از شرق به غرب و از غرب به شرق صادر می‌شد. برتر از همه راههای زمینی و دریایی ابریشم - که از سوی غرب تارم، ونیز و قنادص، و از سوی شرق تا نارا امتداد می‌یافتند - گذرگاهی بود که

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
مركز جامع علوم انسانی

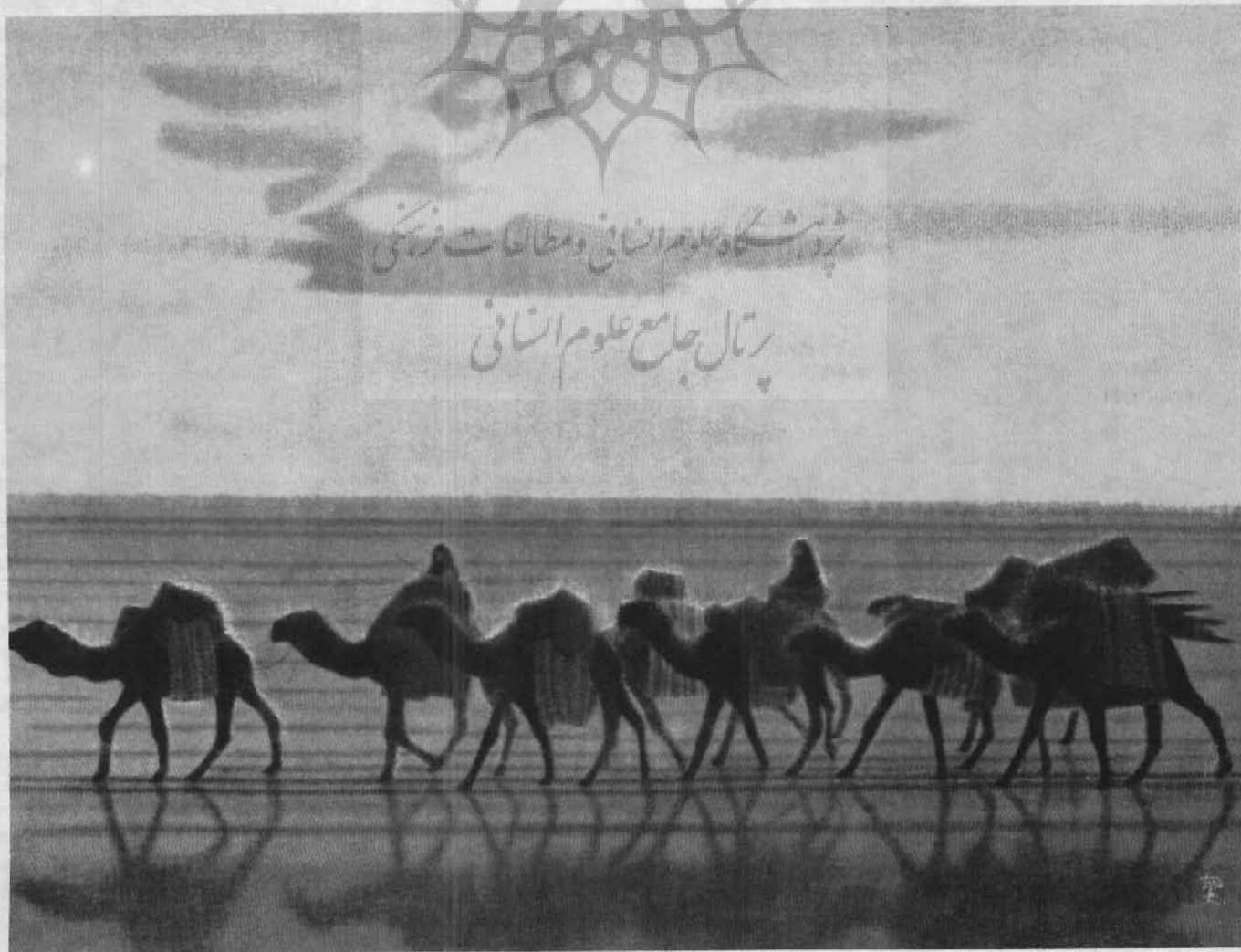

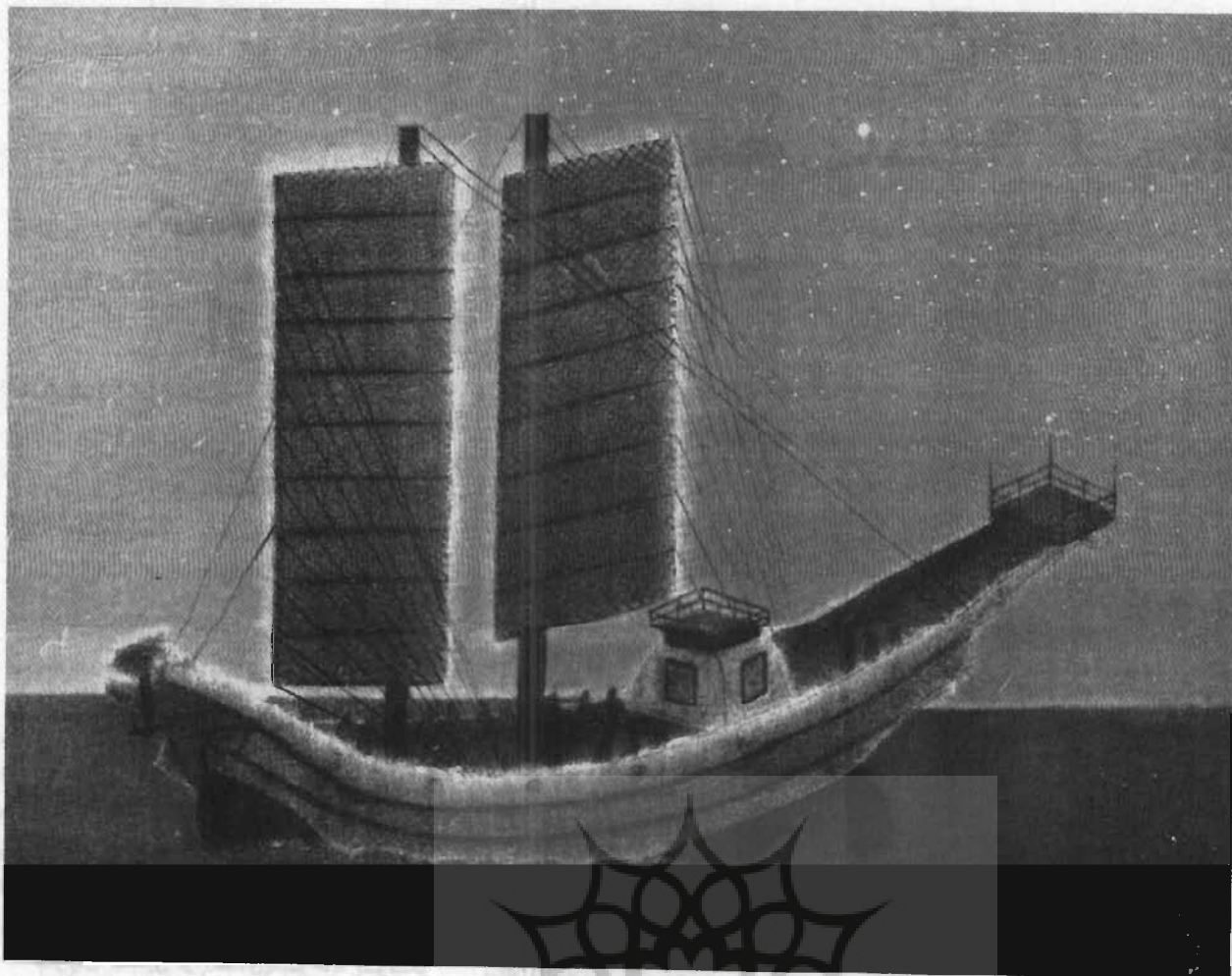

برای گسترش اندیشه، تکنولوژی، مفاهیم مذهبی و هنر وجود داشت، و در باروری متقابل تمدنها سهیم بود. پژوهشگران - خواه به ابتکار فردی، خواه با کمک نهادهای فرهنگستانی - درباره این شریانه‌های بزرگ مبادله فرهنگی و بازرگانی مطالعه بسیار کرده‌اند. با این همه، در این مورد تاکنون از سوی یک گروه اصیل، بین‌المللی مطالعه کاملی که طبیعت میان رشته‌ای داشته باشد انجام نگرفته است. اکنون، به عنوان بخشی از طرح مهم و تازه یونسکو در چارچوب دهه جهانی پیشرفت فرهنگی، پژوهشگران و دانشمندان بسیاری از کشورها، که در بسیاری از زمینه‌های مختلف مطالعاتی تخصص دارند، آماده می‌شوند تا رد پای بازرگانان دیرین را دنبال گیرند.

کنفرانس عمومی یونسکو، در سال ۱۹۸۷، طرحی به نام «مطالعه صحیح جاده‌های ابریشم: جاده‌های تفاهم» به تصویب رساند. این طرح اگرچه هنوز در مراحل اولیه خود است، از هم اکنون با استقبال گرم دوایسر علمی، سازمانهای غیردولتی و رسانه‌ها رو به رونده است. ظرف پنج سال آینده بیش از یک هزار کارشناس به اجرای این طرح مشغول خواهند شد و با پیش از سی کشور، که در امتداد جاده‌های قدیم ابریشم واقعند، به همکاری نزدیک خواهند پرداخت.

این طرح فرصتی فراهم خواهد آورد تا بار دیگر سه راه مهم کشف شود. کاروانی متشکل از گروهی پژوهشگران بین‌المللی این سه راه را دنبال خواهند گرفت. حدود پانزده سمینار بین‌المللی در نقاط مهم این

سه طرح روی پوستر، اثر هنرمند ژاپنی، ایکو هیروایاما، برای برنامه مهم یونسکو که «مطالعه صحیح جاده‌های ابریشم: جاده‌های تفاهم» نام گرفته است.

طرح‌های وابسته دیگر شامل سفری دریایی است با کورکاتین، کشتی کهن چینی، که در ماه نوامبر آینده مسیر سفر مارکوپولو از ختا به سوی وطن را پی خواهد گرفت، و ضمن آن خود را برای بازدید علمی و فنی به همراهی هیئت اعزامی سال ۱۹۹۰ آماده خواهد کرد.

دو هیئت اعزامی دیگر برای سال آینده در برنامه قرار گرفته‌اند: یکی هیئتی است از پایتخت چین، پکن، آن سوی صحرای گوبی که به اولان باتور در مغولستان اعزام خواهد شد و احتمالاً تا مینوسینسک در سیبری به ادامه سفر خواهد داد؛ هیئت دیگر در پاییز سال ۱۹۸۹ از اودساتا باکو در کناره دریای خزر سفر خواهد کرد.

تهیه اطلس تاریخی جاده‌های ابریشم نیز در برنامه قرار گرفته است. استفاده از آخرین تکنولوژی‌ها، مانند تکنیک‌های حس از راه دور و جان بخشی با کامپیوتر (پس از ظهور این تکنیک‌ها) پیش‌بینی شده است، و به طور کلی در روح طرح این نکته در نظر داشته‌اند که اطلس برای عامه مردم همان قدر سودمند باشد که برای جامعه پژوهشگران می‌تواند بود.

طرح جاده‌های ابریشم در سال ۱۹۹۲ با دو رویداد مهم بین‌المللی در پاریس به اوج اهمیت خواهد رسید: رویداد نخست تشکیل کنفرانس بررسی مطالعات انجام شده، و رویداد دوم برگزاری نمایشگاه عمده‌ای است که نخستین بار مدارک مهم را گرد آورده است. ■

راه‌ها برگزار خواهد شد و در هر نقطه نشست‌هایی با حضور پژوهشگران محل یا کشور مربوط سازمان خواهد یافت.

با حضور کارشناسان رشته‌هایی چون جغرافیای کهن و قوم‌نگاری کهن - که مسائل مربوط به بوم‌شناسی جاده‌های ابریشم را روشن می‌سازند - این امیدواری هست که یک همکاری میان - رشته‌ای در وسیع‌ترین مقیاس ممکن صورت پذیرد.

حدود سی طرح وابسته به هم برنامه‌ریزی شده است. در یکی از این طرح‌ها سلطان‌نشین عمان موافقت کرده است که یک کشتی عمانی به نام *فُلک السلامه* («کشتی صلح») را در یک اعزام دریایی، که به «سفر تفاهم» شهرت یافته است، در اختیار یونسکو قرار دهد. این کشتی، که حدود سی پژوهشگر و دانشمند از سرنشینان آن خواهند بود، در پایان سال ۱۹۹۰ از ونیز (ایتالیا) لنگر بر خواهد گرفت و پس از توقف‌هایی کوتاه در بیش از سی بندر از حدود بیست کشور، یکصد روز بعد به اوزاکا (ژاپن) خواهد رسید. مسیر «کشتی صلح» همچنین شامل مناطقی خواهد بود که یونسکو در آنها فعالیت دارد، همچون منطقه اسکندریه (نگاه کنید به صفحه ۸)، و نیز شهر صنعا در جمهوری عربی یمن و ناحیه تاریخی تیببام در یمن دموکراتیک، دو نقطه‌ای که با یساری یونسکو بازسازی خواهند شد.